

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

PJ5129
L48097
1897a

P87-65

STANFORD
LIBRARIES

אויס ראמאן

אשיינע ראמאנישע ערצעהלונג

15

ג. ח. לעוונער מכונה (ג. ח. ל.)

וויילנא

שנת תרנ"ז לפ"ק

Н Ъ Т Ъ Р О М А Н А.

Разсказъ Г. Х. Левнера.

Соб. изд. Л. Л. Маца.

В И Л Ъ Н А.

Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ]

переулкѣ, д. № 1193/6

1897 г.

74177311

Дозволено цензурою. 27 Февраля 1897 г. Вильна.

1.

נבון מיט אבליה.

— אַקעגש און אַהערן איז גאר נישט דא! אַקעגש און אַהערן,
קאן אַפנים גאר נישט זיין. אַמ די ווערשער, הערשטען זייער אַזט פון די
וואכעראר אידן. בעזט זיי צו שטעקן נד. פון זייער רבי געציל-הענעד
געלמליב-רבי געציל הענעד דער וואכעראר-איז איד אהויכער, אדוקער,
מיט אהודות פנים; זיין גרויסע געדרכטע שווארצע פארד, מיט זייער
שווארצע ברעסטען, מיט זייער שווארצע אויגן, ווארפן אויף יעדערין
אפטר, און מען סוף, פאר רבי געציל-הענעדן האבן נדך ארץ! דער
צו איז ער איד אגרויסער דא שטום, אגרויסער לךדן, האט פסיכות
אויף רבנות, און אז ער זאגט איז שווער ביים מיש אשטקעלע געלע
יעקב. (עין יעקב), איז מדינה נפשות, פכש מען לעקט די פינגער פון
פתיקות, פון זיכקייט; — און דערפער, איז רבי געציל הענעד, דער
ערשטער בעל דעה זאגער, דער גאנצער פירער, און אלע זייערן מיט
אים העכט צו פרידן; רבי געציל הענעד, איז אמייערער איד, בעגש
נאט אלע אידן מיט אַנעקע אור-אור אייניקלעך; גאר איין חסדן האט
ער, וואס אלע ווייסן, און אפער ער אלץ אויך, און קאן נישט פשוט
אוקן, דעם חסדן פאר ריכטן. — רבי געציל הענעדס חסדן איז, וואס
ער האט אשערקליך גרויסן חשק, אסוראדיגע אהבה, צו די-סטפגע!...
איז אכטן גיכעט, ווייסן סיד, יעדער בייד זיד, אז סיד האבן
זיא. די סטפגע, קיינער נישט פיינד! אונזצו ליב די סטפגע, זייערן סיד
יעדער, אסאך קאל, סדן וקווקן, סאחן וואס מען פאר נישט, ריידן
וואס מען דארף נישט, נד בענטפצין מיט הגיפה, מיט צבועטסטע,
מיט שער, מיט רמאות אגיסילע, א.ד.נ. און טאקע אלץ צו ליב די
סטפגע. וואס זאלן סיד לייקענען? ... נישט זייער פון אונז, האט זיא
פיינד; גאר רבי געציל הענעד, האט זי ליב מיט אלע כוחות, ליב מיט
אלע כוחות, ליב זי זיין לעבן! ליב זי זיין קו ייד, זיין געראטענעם,
זיין-זייערען ווין, און אפער נאך ליכער, אסאך ליכער!
רבי געציל הענעדס בן ייד, זיין פרוהל, איז אמייער קינד,
(אויס ראבאן)
אמין

אפיין קינד, איינעם און רעכטס: אנגעבליך דער יודישער ברויזל, מיט
אסא פערלעך. דער צו איז ער שוין אריבער דעם פרייז, שטייט
אין שווייז, רייכע עלטערן שיקן שרייבן, באמין אן טויזענט, און
צוויי טויזענט רובל נון... נאר. רבי געציל הענעך געלסקיב, האלט
זיך ביים דאס ווייניגעס, ער האט: מיין ווען, מיין פרוי, ס'וועט
זעהען טויזענט רובל נון, ווייניגער נישט אפרוטה!...

פרודל, האט אפילו אן געקוקט אמידל, אבעל בתיש קינד.
אנדערשע יפת תואר, און זייער אנערקענטע, און צו די פערלעך, איז
אמאליגענער אויף דא; און האט דעם פאטער פאלח געווען דעם סוד,
"אויב נישט דיא מיידל, איז ס'דער לעבען נישט גיטא... נאר רבי
געציל הענעך, איז זייער ביי, זייער פרוי, אז מען וויל אים נישט הארדן.
און האט געזאגט: "וועלסט דו מיר פאלגן, ביזט דו ביין קינד, אויב
נישט קאפ אן קישין!... און פרוי, האט נאך קיין סאל נישט גיפראכט
קישין זיין, פון פאטערס רצון, דעם פאטערס הארט, איז בייא אים
קליש קדשים, און האט אויף דעם סאל, מיט זייער איין אומערניגע
געבריינגטע הארץ נישט: סאל איד דיד! און רבי געציל הענעך,
האט אלעמען אויף להקעים, אויס געפירט אויף דאס ווייניגע, וואו ער
האט נישטא! — ק'איז גיפמען אשדכן, פאקע אלטאנד-שרדן, און
פאר געליינט אלטאנד שויד, אקטועל וואס נישט 10 טויזענט רובל נון,
און דאס נישט פון קרענקים, דיא יודישע שטארמיל דלוחוקע איז נישט
במחיר דאס, און דעם דלוחוקער גביר רבי חייקל פייפל, קענען אלע
וואכעראר אידן, מען קאן אים מיט זיין ווייב, און אפילו דיא ברולה
איד. — רבי געציל הענעך איז געווען קלא חנה! נאר נישט זיין פרוי.
ער האט געוואלט אפילו מיט נון, און דער פאטער וויל אים געבן
גבן מיט אפילו... דער נון איז גאנץ נומ, אגאנץ פינע ציפער.
אבער די פלח? מען האט, וואו איז אפאפטיקייט, אנדערשע פערלעך,
נישט איין צו קוקן זיך, אין איד מאוסן פנים... — נאר איין אייגענ-
שרייבענעס צווישן די מוחות, איז רבי געציל הענעך, מיט זיין
גון יחיד געפארן אויף תנאים: — רבי חייקל פייפל, דער דלוחוקער
גביר, האט געמאכט אנדערשע ווייניג, תנאים, פאר בעסין די נאנצע
שטעטל (אויס ראמאן)

שפּעטל, 2 מעט לעט, האט מען שטארק געדעלט. די חתונה אפ
געלייגט סך הכל אויף אהודלש צייט, און דעם גרן קסלק זיין קודם תדפּט.
פארענדיג אהיים, האט רבי געציל הענעד, צו זיין אומקערדיגן
זוהן געזאגט: "מיין קינד, 10 טויזענט רובל, מיט אסך סכנות, איז
א פיינע סכנע... דארפסט נישט אומקערדיג זיין... שוין נאך, וועל
דיזשי, האט געזאגט אקלוגער איד... שיינקייט פאר גייט, און
א סכנע פאשקייט!... — אויב די ראזנע ווארשער זינען געזאגט
דעם בן יחיד, אויף זיין גשפּה ווייט קיינער גיט; דעם גאלדענעם
זינער, מיט דיא גאלדענע קייטעלע וואס דער ברויטן האט אים, דעם
הרן גינעבין, צום הונאם, האט ער צו גענומען מיט שמונה; און
אלע וויילע אויף זיי געקוקט, געקוקט און בעטראכט, ווי אפטייערע
זאך; אלע רנע ארויס גיטקען פון קעשענע און ווידער צוריק געלייגט
וויא ער וואלט זיך דער מיט ברויטאר זיין, דער מיט שטאלצירן...
נאר דעם גרונד ווייט קיינער גיט... אפּשד, ווייל ער האט שוין דעם
אסות ניוואקט, אז אויב נישט אויפן זינער און קייטל, האט ער נישט
אויף וואס צו קוקן... — יא, די סאגליקע הארץ, האט נישט קיין
גרונד! — ברויט האט זיך נישט אויספייט, רעכט בעטראכטן, זינען
שוין די פיד וואכן פאר פא; רבי געציל הענעד האט זיך בלינד גינען,
וויא עס פאסט פאר אריינן ברויטן. — ביא דיא ברויטן איז נישט
פאר געקוקען קיין רנז, קיין קריג, אלעס איז גינען ריכטיג, אסות,
דעם גרן אפּ געצילט ליד החדן 10 טויזענט רובל, און נאר.
קיסענדיג אהיים מיט די יונגע ווייביל, האט רבי געציל הענעד,
שבת פון שוהל, פאר בעטן אגרויסן עולם, אויף שבע ברכות.
דער עולם האט זיך, גיט גילאין לאנג בעטן, מען איז נישטקען
אפּ געבן סך כל טוב. דיא ברויטן, און הרן בלה, און אגב אורחא,
זעהן די יונגע ווייביל... — קיסענדיג פון ברכה אהיים, האט יעדער
געקוקט אויף זיין פריי, מיט אנדערע אויגן... יעדערין האט זיך
געטראכט, אז זיינע, איז א ביה בלכה!...
דיא וואס זינען אויף ברכה גיט גינען, האבן זיך געטרייבט
זאגענדיג. אפּסדה דיא בבר אפי גיט אן צו קוקען דעם קייטקען
פנים (ארויס ראכטאן)

פנים פון דיא יונגע ווייביל דיא פערנעטענעם.

2.

מיט קנאפּע צוויי יאָרד שפּעטער.

אַט אַזוי איז דער קעניש. אונאַט אַזוי איז דיא וועלט, דעם אַרומאן דאכט זיך, דיא גאנצע קניעה איז נאר, ווייל אַיך האב גיט קיין געלט; מיט געלט, וואלט אַיך, אַיפער גיקערט דיא וועלט; אַיך וואלט געהאנדעלט מיט דאס. אונ מיט יענס, אַיך וואלט פאר דיקט אן אַזיער, אַיך וואלט געשאקט דערקעס ווייז געלט!

נאר, דער וואס האט דאס געקט, יענער ער פיר רוב, ווייס גיט צו וואס ער זאל זיך מאסין, אונ וואס פאר איין עסק, ער זאל פאר פירן; דאס? ... מוז גיט! יענס? ... לוינט גיט! דער מיט? איז גיט בראי! אונ מיט דעם? קבל תבלים! אונ האקטענדיג דיא עטליכע רובל איז קעשענע, וצטקטען מיט פאר לינטע האנד, גיט וויסענדיג, אונ גיט געפינענדיג אַרעקטען עסק, אַשטיקעלע גישעפט ... דאס וועלדיגע איז גיטען מיט רבי געציל הענעבען, אונ ויין פון יחיד. — רבי געציל הענעק, האט געמיינט, אז 10 מויענט רובל, איז אַחאלקע מלוקה; מיט אַזוי פיל געלט. קאנסען יעדער טאג פאר דינען בפלזים! אן געלט איז אַשפיינער קיטער, עני חשוב קפח. איין אַרומאן אונ אַמויטער זינען ביידע גלייך, דער קאן גיט ריידן, אונ דער קאן זיך גיט קערן ... — עפעס מיט איזא טיפּע געקט? סען קען דאך מאכן 5 סקתרים, אז איין יעדער עסק זאל לינען צו 2 מויענט רובל ... 10 סקתרים, צו מויענט רובל ... 20 ראנגע עסקים, אז איין יעדער עסק זאל ויין צו 5 הענדערט רובל! תבלל, רבי געציר הענעק האט געמיינט. אז מיט 10 מויענט רובל, וועט ער פאר פירן גישעפטין, פון דורו ביז פוש, אלע וואכעראר גאסין, וועלין פול זיין מיט זינע קלייטין! נאר האקענדיג די עטליכע רובל אין יד, אונ האקטענדיג זיך מויענט עצות מיט זינע בעסטע נוסע פריינד, האט קיינער גיט גיקאנט, אונ גיט געוואקסט קיין גלייכע עצה, וואס ער זאל טאן. מיט וואס ער זאל האנדלען. אונ צו וואס ער זאל זיך געקען ... אונ די צייט גייט, אטאג נאך אטאג, אטאג נאך אטאג, אונ

אונ

(אויס ראכאן)

און אהוד'ש גאד אהוד'ש . רבי געזעל הענעד האלט נאך אלץ אין
 רעכנין טיפין פראכטן , ער פראכט אפילו אין דיא שטיגע שמונה
 עשרה , און ביין גלייכע זאך , דאס הייסט , אנגעשעפט אן קאנקי-
 רענציעס ... א געשעפט אן אסאך דעזאז , מיט אנעוויסע פרנסה ,
 איז גיט פאראן . . . — נאר וויא זאגט מען עפעס , גיוונד לאומ גיט
 רוחען . און געלט לאומ גיט ליגן . . . דער וויילע , דאס מיינעמען ,
 ביז עס וועט זיך עפעס אפ זוכן ארעכטער עסק , האט רבי געזיל
 הענעד . די עטליכע רופל צו פארנעם , צו ליגן , ביז די ערשטע מינוט ,
 וואס ער וועט אליין דארפן מאכען אנגעשעפט , דעם 200 , און אפצוהייסען
 3 דונדערט , און בערל שטערלעך דעם גרויסען וואכעראר סוף צום
 פארין אין סקום 5 טויזענט רופל . . . און דער כהונה איז אויך געקענען
 און געחאפט אויף אפאר וואכן צייט אהאלפן נון , מאקע אויף
 אנאשערנאלעם וועכעלע , ווארום רבי געזיל הענעד ווייס , אז
 האנדעלשאפט , איז גיט ביין כהונהגעשאפט . . . און עס וועט ווערן ,
 עטליכע רופל פראצענט . . . אויסדעם גיט מען קינעם גיט . . . נאר
 זאגן , אז דאס איז דער רעכטער פקלית . . . בעסערס דארף מען גיט
 קאן מען גיט זאגען ! נאר אז ר' געזיל הענעד , איז גיט גיווען העכסט
 צופרידן מיט די רוחים מיט דיא פריידי פון די נון געלט , האט דער
 בורא אים צו געשיקט פרייגל , פון איין אנדער ארט ; אקוראט צו
 9 תלשים , האט אים בייקעלע זיין שגור געשאנקען 2 אייניקלעך מיט
 אקאל , אאינגעלע מיט אסיידעלע . . . — זאגן , אז ר' געזיל הענעד
 איז מיט דיא שטורם סתנה , גיווען שטארק צו פריידן , איז דאס גיט
 אכט ! וויא זיין פרויגל , אזוי ער האבן זיך שטילער חיד גיגעסען ,
 זיין איז דאס גיט ניחא געווען , נאר העלפען קאן מען גיט .
 ר' געזיל הענעד , האט געפראוועט דעם אייניקלס פרייט , אויספן
 גידישן ארט ; אלע וואכעראר זיינען גיווען גידישן , פלעקט מיט
 פאר בייסן איז גיווען לרוב ; אזא פרייט , האבן די וואכעראר יודען
 גיט געהאט אסאך יאדען . — אויספן פרייט , האבען פקעט אלע
 קרואים פאקערקט , אז דער טאטע , דער בעל פרייט . מיט דעם
 זיידן . זיינען שטארק צו ר' דיל'ס שטארק פאר דאנעם , און
 זייער (אויס ראסאן)

זייער פרייליכער פנים איז גאר אנעמאכער... אזוי געפונטער. גיט
 מער... — אפנים, אז ר' געציל הענער, מיט פרוכין, האבן עפעס
 געפיהלט, עפעס געשפירט, אצרה, איין אונגליק!

און דאס איז גיטען אמת. זייער ריכטיג. — סאקע אין גיטען
 גאלד נאכן פרייט, האט זיך פאר חסארעם ר' געציל הענערס און
 פרוכים היסעל; און רבי געציל הענערס, איז גיטען היפט פרוכ-
 מערליך, אין זייער קלאגע אויפן... — נאכן קנעכט, האט דיא
 גידישע יונגע ווייזל, באקומען זייער אמיאוסין פנים... נאר מיט
 דעם מיאוסין פנים, איז פרוך, אויך ר' געציל הענערס, גאנץ רגיל-דיג
 גיטען, און האבן זיך בעמיט, גאטווייניגער אויף אים קוקן, אבער
 צום אונגליק, האט זיך געיאונעט אנזייע צרה, נאר איין אונגעריכטע
 צרה, ביזקעלע האט אנגעטייגן קריינקען... העזילת, איז זי
 קראנק גיטען אויף איין פרוכט, דער גאנץ אויף די 2 טע, און צום
 לעצט אויף ביידע מיט אפאל, גיט ווילענדיג, האט מען געמוזט
 געסען איין אס, גאלין אפאך דאס וואס זי וויל, איד קאקסען וויא
 זי וויל; און גאנץ אלעס דעם, האט מען געמוזט איין קינד אפ געבן
 צו אנזייעסע אס! ... ביא ר' געציל הענערס אין שטוב, איז גיטען
 אדוואקאט, דער גאנצער אפטייט, האט זיך איבער גיטען אהער; די
 דאקטוירים מיט די פלעשלעך רפואות, מיט די אונגרינקייט, פון גיט
 עסן און גיט שלאפן, האט זי גראה און אלס געמאכט; זי איז
 אלעסען מיאוס ופאוס גיטען דער לעבן, און העלפן דער צו האט
 קיינער גיט גיקאנט. — נאר די אלע צרות, איז נאר גיטען דער פאר
 שפיל צו די קיטענדיגע הענט. :. ר' געציל הענערס האט באקומען
 אידיעה, אז ר' שטערל בערדע, דער זיכערער סוחר, וואס האלט צום
 מארקאוו פארין, געהאפט פון די גוץ געלט 3 טויזענטער אנהאנגה האט
 אפ גיטען די סוחרים, וויא דער הנהג איז; און זי, האבן אים גיט
 גיטען מער זיין קרעדיט, אויך וויא דער סוחר איז... דא האבן
 3 טויזענט רובל גילאפונעט מיט איין קלאפ!...

און עס איז אהבה אז נאך טויזענד רובל ביים הער האפערטאן
 העלפן אויך זיין — יאכלאד! ... און עס פיקט זיך. אהערעכט. אז
 (אויס ראכאן)

בבבבבב דער קהונת אליין, דער כלותוקער נבד, וואס האט דעם
האלבין גב געמאכט אויף אויילע, איז שוין דאס, אויף. אנעכטענער
טאג... — רבי געציל הענעד, האט זיך אויפגעקוקט, אז זיין פון
יחיד, בלייבט אן הער, אן כחורה, אן געלט, און אן וועלט... פון
גרויס פאר דאס, פון צער און מיימאנ, האט ער זיך גישאלטן מיט
גללות און האט צום לעצט, מצדיק היין געווען אויף זיך, אז ער האט
די צרות מיט די יסורים און צער פאר דיינס; ווייל ער האט זיך
גאד געמאכט גאד געלט מיט צופיל חשק; אט האט מען אים גיגעבן...
גא! און פאלד ווידער צו גענומען! — בעזאכט, זיך נישט געהיילט.
מיטט פאר מיטט, האט זיך די צייט אפ גערוקט גאד אויף אהיפישען
מהלך. בבעט אויף אנאגן יאד. — מיט די צרות, איז שוין רי
געציל הענעד, אויף פרוד געוואוינט גינען; זי האבן גאנץ ריכטיג
געוואוקט, אז פון די גאנצע סכסע געלט, וואס מען האט זי גיגעבן
צו צעהאלטן, איז ביי זי גיבליבן בארעט עטליכע הונדערט רופעל
און נישט מער; וואס מען האט זי מיט גרויסע יסורים אויס געריסן,
פון דעם אביסיל, פון יענעם אביסיל, און דיא איבערגעט איז פאר
פאלין. מיט 2 גרויסע פייגן! אין בארעט 2 יאר, איז אהל גינען פון
אזא גרויסע סוכע געלט!... נישט אויפגעט וואס דיא וועלט. גבן
מיט ירושה, גינען מיט דעם פייחיל הקרחה.

ברוכיל האט זיך שטארק פאר גראכט...

ער האט געוואוקט גאד ציפד... אז אט... באלד... אין
גיכין, וועט ווידער עפעס געבוירן ווערן!... און ווידער אפען?..
ווידער מאקעס מיט גאנקעס?... מיט וואס?... פרוד האט גיפילט
וויא גינע גלוסין קוהלן אין זיינע אדערן;... דער פאטע... דער
פאטע... האט ער שטילערהייט גיפערעטילט... איך בין נישט שולדיג..
איך דעל אוועק, וואו די-אוינען זעהען, און ער זאל עסן, וואס ער
האט געקאכט, שלאגן, אויף וואס ער האט אויס גיבעט...

3.

בע נדעלע.

די גאנצע שטעל וואכעראר גייט האדרום, עס ווערט גירעט
אויס ראטאן)

און דערציילט, אין אלע נאכין, אויף אלע שטענען און הענגען, אז
 ברוכל ר' געציל הענעכט האט גימאכט קלייטה, פשוט דעם לאנגען
 נוקר, אדער געמאכט אין אפערנער נויט, מיט 2 פילדער בידער,
 דאס וואס איז געווען דער ברוכל איז נישטא! — פון וואנען? און וואס אזוי?
 סאבין דאס די יודעלעך דער שטעקט, איז העלף נאך! גיט אויסשט
 דאס די יודעלעך, אז איז דאס אלעמאנען נאך, אשטאנען
 דאס דאס, איז דער שטעקט אפערנער נויט. בעת די נאכין שווייט
 נאך אויסשט פאר; ... שטעקט דאס פאר. ר' געציל הענעך נויט נאך
 גיט דערפון, ער אליין האט געשטעקט ברוכלען צום שווער אין ברוכלעך
 אפערנער נויט ער עפעס ביי אים מציא נין, ער זאל האפן וויפיל עס
 איז אפ געבן פון די תלמוד; אפער פון פלטה, פון נוקר דאס וואס!
 און אזוי דאס דאס דאס נאכין געציל הענעכט צו ר' געציל הענעכט
 אויסשט, איז ער געווארן ברוכל, נעכט אין בעס, און האט גיט
 הארץ. מיט פאר, דער נויט מיט אונזער וואס, אז נין ברוכל
 העט דאס אים גיט פאר! און בעס, בעס, האט ר' געציל הענעך
 בעס געווען. די לאנגע צינגער, געווען ביי נאכין וואס האט קאל אזוי
 זאלן ווייטער שטעקט ביינונג ביינונג נין, זי זאלן דאס גיט געווען בשום
 אופן בעולם! צום אונגליק אפער, האט וואס אויף להקדים דער פיינער
 אונטער גיטאנען דעם פרישענער, און האט אפ געבן ר' געציל
 הענעכט אפערנער, פון נין ברוכלען, און דער פרישעלע, האט
 אריבער געוויינען דעם וואסאל אויף קהל'ס צד...

דער פרישעלע איז געווען געשריבען פון הלשון.

ליבער מאכט!

איד פון געווען ביים שווער, זיין לאנגע איז גיט מציא צו נין, ער
 האט זיין פאנגראט, געבן גיט קלוג געמאכט, און דערפער צופט
 קען אים, קען רייסט אים, קען פליקט אים, קען שטעקט אים, און
 קען צאפט פון אים... ער העט אין גיט נין דער דוידעלעך בלות.
 מיט פיינער האבען זיין פול, אונז ביידין איז פאשערט, גיט קיין בעלם,
 און גיט קיין שיינעם פנים... איד האט גיט נישטאנען קיין ווערטער,
 אים ערקלערט, אז איד אז ערליכע הענעכט רוביל האבען... צום
 לעבען (אויס ראמאן)

לעפען, אונ צום ... קינעטעס וואס וועט אין זיך זיין ... נאר ער האט
 מיר געזאגט: מיר קינד, פאר וואס אז דייע 3 מויענד רופל איז
 ביז אפריקה, פאר לארין געזאגטען ביא שמערל בערל האפט דו
 גאר קיין רעש געמאכט ... שטיל אונ פיין! וואס ער איז דיר איין מילד
 פערענדער, וואס דו האפט פון אים קיין קאל, גיט נהנה גייען אויף
 אפריקה! אונ אז איד, איד דיין פאר אונגליקליכקייטער שווער, האב
 צו געטקען ביא דיר 5 מויענד רופל, איז ער צייטענעס! ... לויפט
 אונ דיין טאטע אלע ווילע, אונ צאפט מיר ארויס די בלוט פון אונטער
 דיא נעגל! לאז דיר דאכטן, אז איד האב דיר געגעבן נאר 5 מויענד
 רופל נון, דאס איז אויף אכטצע, אכט דיין טאטע האט זיך איין נשפארט
 גאר 10 מויענד רופל אונ דא בייט פאקע ווערט! ... 2 אייניקלעך.
 גענער אייניקל איז ווערט 10 מויענדער! נאר, אט וואס מיר קינד,
 דעם אכט זעקסטו מיט דייע אויגן ... איד וועל דיר פון דיא לעצטע
 געבן 8 ווענדערט רופל, נאר בזה התנאי שרייב מיר אונטער אקבלה
 אויף אין גאנצן. אז מיר זייגן קוים ... אונ אויס תביעות. אויס טענות...
 גאר אקליינע ווילע טראכטן, האב איד אונטער געשרייען
 אשער קבלה אויף דיא 5 מויענד רופל. אונ האב סקבל גייען 3
 ווענדערט! דעם זעלביקען טאג, וואס איד שיק דיר דעם בריף, האב
 אים געשיקט אגריף מיט דיא עטליכע שורות: מיט דיא 3 ווענדערט
 רופל געלט בין איד אונזער גיטאדן סעכר לים; גיט איד, גיט איינער
 אונטער וועלן מיר עניינ זעהען, דיא פיר מויענד זייען ווענדערט
 רופל, זאלן ביא איד זיין; אויף תוצאות, פאר איינער טאכטער
 מיט דיא אייניקל וואס זייען דא, אונ וואס וועלען זיין, איינער
 גייענענער איידים ברוד. — גיט געם ליבער טאטע פאר אונטער,
 בייענע ווערטער; דא מיט דיין ליבשאפט, אונ געטריישאפט.
 האפט מיר אונגליקליך גיטאכט! ביז איד וועל זיך דער שלאגען, אין
 דער גרויסער ווייטער וועלט צו אשטיקעלע פקדית; וועקטו פון מיר
 קיין בריף האבען ... שיק זיא אפ מיט די קינדער, צו איר טאטין, זאל
 ער פאר זיא דאנחן, וואס ביזטו מחויב? בעצת דא וועקט דעם בריף
 לייגען, וועל איד שוין זיין גאנץ ווייט. ניא געוונד, דיין בן יחיד
 ברוד געלשליב.

(אויס ראמאן)

רבי געציל הענעד, האט אראפ גילאזין זיין קאפ מיט דעם נאז צו זאגן, גרויסע שרעקן האבן זיך גיבן קולט איבער זיינע פאקען, פון זיינע פולע מיט שרעקען פאר גאנצע ארבעט. קוקענדיג אהיים, האט ער איבער גיגעבן דעם בריסקעלע ביילקען, און דיא אונגליקליכע ווייבעל האט געמאלעשט צום טויט, פון יסורים, פון צער, מיט עקליכע טעג נאך דעם. האט רבי געציל הענעד, אפי-פראוועט דיא קליינע בייפיה, די שוור מיט דיא 2 קינדערלעך, אהיים צום מאטין... עינט וואכען, גאנצעם קוקען צום מאטין, האט ביילקעלע געהאט נאך אזוי, וואס מען האט אים געגעבען צום בריט אגאנצען, קענדעלע! מו"ט אונז אלעס, רבתי מו"ט!... מענדעלע זיך הקטן. גדול יהיה.

4.

איבער געקוקטען.

דיא וועלט זאגט זיך אונזערסיל; "פון גהת לעבט מען נישט, און פון צרות שטארבט מען נישט!" דאס איז גאנץ ריכטיג, דעם פאקט זעהען זיך אלע טאג, אלע וויילע, גאר געהיטע נאט, ווען צו צרות, מיטש זיך צו אפיסעלע גאנז, אפאפעלע שטאלן, פון דיא עברדיגע נאטע צייטן, פון דיא פארנאנגענע גליקליכע יארען: דאן זיינען דיא צרות זייער נישטערהליך, ביינאט'דיג, און האבן פאך פאר ביינאט'דיג, פארנאט'דיג, איז קבר, אין גרוב!... ווען ביילקעלע רבי געציל הענעדס שוור, וואלט גיטען פון עוועלע יאר, פון תחילת אן, אפראסע ארעסע ביידעל, און דער נאך אפראסע געמיינע ווייביל, און דער מאן, וואלט זיך געווארפען מיט 2 פיצעלעך קינדער, און אפגעפירט דער צו; וואלט זיך פון דיא צרות, נישט געווארען געוויקטער, אויך נישט שאהנער און לויטערער אויפן פנים; אבער שטארבן אויך נישט! זיך וואלט געביר געהארעטעט, גיארבעט, טאג און נאכט, מיט פערקדע גענייא, מיט פערקדע וועט, און וואלט אירע, לעבעדיגע יתושים קערנס גיטען; זיך וואלט פון גרויסע צרות דאס גילעבט, און נישט גישטארבן! נישט אזוי, לויט נישט אזוי, איז ביילקעלע רבי געציל הענעדס שוור; זיך איז גיטען אגידעט סיידיל, דער נאך אויף אנווילע ארייכע יונגעווייביל (אויס ראסאן)

יונגע ווייביד אגאנצע פאדאם, גילעבט אגליקליכען מאן, גינעוון דיא
ליכטיגע דיא שיינענדיגע ווון, מיט פיידע אויגען; דיא האט געמיינט,
אז איר קוקט דאס אזוי! וויא קאן דען אנדערש זיין? דיא יונגע פאדס
ביילקע האט פאקע געט בעשעה פאר ריסקען דעם פיאוסקען געזיל אין
דער וויי, אונ האט מיט אשפייכעלע אראפ גיקוקט אויף איידע
הערמעס... וויא וואלט זאגן: לוער ווינט איר? וויא קוקט איר
צו מיר? האט איר אויך פרודקלען, רבי געזיל הענעכס פאר אמאן?
נא... מיט אמאל, סך הכל פאר קארנע 2 יאדער צייט, איז גינעוון
אגאנצע איבער קערענעס, דער מזרח איז אריין גיקראכן אין בערג...
פון מאן, איז געווארען נאכט, פון ליכטיג פיקסער, פון ויס גיטער!
פון דיא גאנצע עשידות האט זיך ארויס געלאזען אמייד, פון דיא 10
מויזענט רוביל גרן געט, איז גיט געבליבען אויף אברכה אהודנה...
דער מאן האט ווא אונעם גינעוון, אונ איז אגמלאפין מיידע ווא?
דער שווער האט ווא בשלח גינען, אונ ווא איז צוויק אגעקוקען צום
מאמין, נאר גיט איינער אליין, וויא ווא איז פון אים אונעק, נאר מיט
געבליכע געשחט!... ביילקעלע האט זיך איצט אומגעקוקט, אונ דער
זעהען, אז ווא איז שפעלער, גידערינער פון אידע אלע פרייענדיגע
הערמעס... וויא ווינען אלע העכער, גליקליכער פון איר... זיי לעבן
יעדער מיט זייערע מאנען אונ קינדערלעך, בשלום ושלום... נאר...
ווא איז ערנדינענט ביזן שואל תחתי... צו אידע צודת איז גיט
קיין גרונד... אונ אלע שפאמין, אלע לאכן פון איר, זעהן אן איר דיא
גרעסמע נכמה... אונ דעריבער, איז ווא גינעוון מאן וויא נאכט ביא
זיך אין צימער, באהלאגט באוויינט איר בימערין מל; גיט געוואלט
ארויס טרעמען אויף גענער וויט שוועל; ווא זאל זיך הלילה גיט
באנענענע מיט קיינעם... קיינער זאל ווא זעהן, אונ ווא קיינעם גיט!
איר פרייענדינער שפאלין, איר אמאליגע נאווה זינען גינען דיא וואלין,
צו אירע פייענדיגע וויימאנן, צו אירע גרויסע יטורים, אונ האבן צו
גרענט, צו שפאליין, איר הארץ... שוין 5 יאדער, ווא עס איז גיט
„דוכע“ גיטלעכע גיטא פון פרובין קיין ברוך קיין ודיעה; אונ ווא זינט
ביים פאמין, וואס אים איז געבען אויך אונעק שלים שליסטל, מיט
דייא (אויס ראבאן)

דרייט קינדערלעך, וואס ווילן עדין נאך סער וויא אלע קינדער, וואס אויף וויא רייכט, און פריקט, סער וויא אויף אלע קינדער! און וויא קאן דאס גיט זעהן... איר הארץ פוילט... אירע פרוהות גייען אויס... ביילקע קוועצט אירע צרות אויפן הארץ, וויא איז קראנק וויא אלע קראנקע; נאר גענוג, סער האט וויא גיט קיין הארץ, קיין לונג, וויא ריגט שוין בקצט 3 חדשים צייט, אויפן בעט, און ווארט אויפן מיט!... און עס קען זיין, וויא וואלט נאך געצויגען... וויא וואלט נאך אייגנע חדשים גילעבט אויף דער פינקטערער וועלט, ווען איהר טאטע וואלט איר גיט געוויזען דעם בריפעלע וואס ער האט ערמאלטען... און אפער קאן מען אידם, ביילקעלעס מאכטן אויך גיט שטארק באשוודיגען; דער נאמען בריפעלע, האט אים גערייט ביים ווען. ער איז שיעור משוגע געווארען, פון יסורים, פון גרויסע צרות, וויא אקטובלעך איז ער ציין געלאפען, צו ביילקען, מיט אפטיקעלע פאפיר, וואס איז גיווען וויא אויס געשניטען פון אבריה, באשריבן מיט עמליקע שורות, און האט געזאגט: איצט מיין טאכטער, ווייזטן מיר שוין דעם ברעג... דעם גילקלעך סוף!... ווער האט ער שרייבט! און וויא מוידע מיין גיווענעם שווער, אז איד האב שוין סתנה גימאט; אויב זיין טאכטער וויל גוט, וועל איד צו שיקן, די קינדער זייען אירע, אז זיי וועלן גרויס ווערן וועל איד וויא צו געמען!...

— צו וועמען שרייבט ער דעם בריף?... האט ביילקע מיט וויא לעצטע פרוהות גיפערענט. — דעם בריף האט ער גישרייבט צו זיין טאטן; נאך פארשפירט, איז ער אונזעק גיפארען צו אים... ער איז, אזש... סעכר ליב... און וויא עמליקע שורות האט רבי געציל הענגען, דער גרא שטיב, אויס געשניטען פון בריף צו א געשיקט אונז, טאכטער ווילקעס גוט געמען... — זיין, טאטע!... איד געט גיט קיין גוט... גיב מיר וויא שטיקעלע פאפיר... — און ביילקעלע האט גענומען פון טאכטערס האנד די שטיקעלע פאפיר געטראכט. געשיקט אויף ברוכס האנד שרייבט... און דער נאך, האט וויא צו ריטען, צו פיצעלט, צו קייט מיט וויא ציין, מיט די גרעסטע שטאר, מיט דעם שטארקסטע בעס; און דער נאך איז איד קאפ איריגער גיפאלען אויפן קאפ קישן, און איז

(אויס ראטאן)

איז ליגן געבליבען, פאסט אפדאסע אגלעכע אפגעגען! — וואו אליקט
וואס די גאנצע חלב, האט שוין דער פייגער אויס געשטאלצט. פאר-
צערט, און אט, אט, פאלד וועט זי פארלאשן ווערן, אויף דעם
אויפן איז אפגענומען ביילקעלע: גאד דיא דאזיקע זייער, האט זי
שוין גיילט דיא סינסען... און האט געוואקט אז נישט קער, וואו
גאד אפא, גאד אפא, וועט זי נישט ליידיג... איד לעבען לעשט
זיך אויס. — צוויי טאג נאך דיא ערהאלטענע קעגנ, נין איינער
אונדער צייט האט ביילקעלע צו גערופען דעם טאטן צום בעס, און
האט צו אים געזאגט: פאר דיין איין אונגליקליכע קינד, לאז איד זיך
אפער דרייא... זיין דו זייער טאטע און טאטע... דער גאד האט
זי צו גערופען, דער קינד בעהנדער: געלייגט די האנד אויף זייער
קאפ, גידערני גיבענשט, זיין גיבעטן געדיינקט אייער טאטען...
דער קינד גיבענשט... און איז געבליבען ליגען אן פא... מיט צו-
געטאקטע אויגען. — דעם ועלפיען אונדער, צוועלף איינער, איז
ביילקעלע געשטארבען!.. פון טאג, איז שוין ביילקעלע גינען, און
איד עוויגע רוה... אנדריקער אשווערער פאדן צו, האט צו גידעקט,
אידע גרויסע צוה, איד צו פראכענע פאר וואונדערטע הארן!...
אונגליקליכע ביילקע, זיינס ביזס דו שוין איבער גיסקען!

5

דיא קאפאקע מיידעלע.

השם יתברך, האט זיך פארט פרינס גינען אויף סיד, אויף סייע
אלטע יאד!.. האט ר' געזיל הענענע געזאגט, צו זייער נוסע פריינד
וואס זיינען גיסקען, אים ארויס פאלייטן, אין זיין ווייסע גדיעה;
און זיך געזענען מיט אים אויף צוויי! ווארום גאט ווייס, אויב קען
וועט זיך אפאל זעהן, דא אויף דעם עולם.
— נישט סייע, סייע ליבע פריינד, האט ר' געזיל הענענע גיזאגט:
און סינה יאד, נישט נאכפון פון איין אויג און קאפ, פון איין איינגענע
קינד, קיין פריי, קיין זייער, איז אפגליינקייט! דאס קאפט סיד גינג
געזונד... איד פון פאר די סינה יאד צייט, גראד און אלט געווארן,
איד האב שוין געסיינט, און געזאגט: פון איד פון גי אפאל שאלה!..
וואו
(אויס ראכאן)

וויא זעלב אביט. קיט אקאל, קיט קיד אן אגריף, קיט פונען רובל געלט, קיט אשיף בארשע, קיט מאמע צו קיד...!

דער נאנגער וואכעראר עולם, איז גינען זייער גערירט, אט איצט האבען זייא ארויס גינען, אז עס וועט מאקע זיין פנה ודדה פנה ודדה! עס פארט אונזע דער רעכטער גלאזן, די רעכטע שיינקייט פון וואכער... אט איז דא לעצטע סיטועציע איז ר' געציל הענער גינען בייא זייא אלעסען אזוי ליב, אזוי טאיער, אז זיי וואלפון גאר נישט וועלן ער זאל פון זייא אונזעס פארין.

ר' געציל הענער האט זיך קיט אלעסען צו זענענט, קיט אלעסען געקלעט; אלע זיינע קיטען זינען שוין גינען פאר פאקט און פאר בוגין; ער האט זיך גישטעלט און אפ גיזאנט דא תפילות נדר, אז וועט זיך גיבן, זאל אים צו שיקען, טיטע וואנגעס, קיט טיטע פארע-הארין, קיט טיטע ווינען, קיט טיטע וועטערין, און קיטעדיג צום ווען, זאל ער געשינען אלעס טיט! און ר' געציל הענער געלט ליב, איז אונזעם גיטערין; ער האט אפילו חשק גיהאט, אז קאנגין זאל ער שוין זיין ביים ווען... נאר, וויא אונז איז געקאנט, האט ער געקעט קיין גליק טיט צום חשק; און אזוי וויא דעם שום הכפורה, פון קפיצת הדדה, האט ער נישט גיקאנט, און די באשענדיקט פון די בארענע און פארע-הארין, קאנגען אים אויך נישט, דעריבער האט ר' געציל הענערס גסיסה געטונט גידיענען בארענע דרייא וועלשם, גיז ער איז גיקוסען אין באפ-שטאדט אין אפרקא, די שטח פון פאפין, קיט דעם ווען, איז גינען זייער גרויס; אין יענע גליקליכע סיטועציע, וואס זייא האבן זיך דער זעהן, האבן זייא פארגעסן, זייערע אלע צרות, זייערע אלע יסורים. גאר וויא גרויס ברוח'ס שטח איז גינען קיט דעם פאפין, נאך קען פארגעסן, איז דעם פאפין'ס פרייד אסאך טאל גרעקער גינען; זעהנדיג ווי זיין ברוי, זיין בן וידה, וואס האט זיך אלע טאל גיטאלטין ביים פאפין'ס פאלע; וואס האט מירא גיהאט אידים שטעקן בייא באכט, דעם גאר, פון אונזערין קאלדע; אט דער בן וידה, האט וויד געדינט אשטיק וועלט, זיך געבארעט, געראנגעלט קיט אלע סבות, און זיך צו געשלאגן צו אהבליט, געווארן אנאנגער ליט...!

און (אויס ראטאן)

און אין אמת'ן, האט ברוך געלט-ליב, פאר דיא פירן יאדן צייט, וואס ער איז אהער אנגעקומען, דאסצינאנעט זייער אסאך. אויף אים פאנגען זאגן, ער האט דא גיפונען זיין סוף, זיין גליק! מיט פירן יאדן צו ריק, בעט ברוך איז אנגעקומען אהער, איז ער גיזען זייער אנדעם, און האט זיך גישטעלט ביים גביר ליבן אין גלייט, פאר אקליין געהאלט, וואס בין קלענערע געהאלט האט גיט איינער פון אלע דינער גינזקען... און פאר אקורצער צייט, פאר איין וואלד יאדן, האט ער אלעסען דער יאגט... און דעם אנדער וואלדען יאדן אלעסען איבער געיאגט...

החילת האבין זיך אלע געהוועט, מיט וואס פאר בעשעס פוזבס וואקסט ער אלע מאג? מיט וואס איז ער אזוי נושא חו ביים גביר און ביים זיין פאסילע. גאר דער גאנץ האבין זיך אלע דער וואקסט, טייל ברוך איז אפלימדיקט, און דער גביר ליבן איז אויך איינער פון דיא גרעסטע פליסוויסן; און טייל דא איז זינען ווייניג דא, בעסטע מאקע גאר גיט, אזעלכע בענשיין, וואס דער דער ליבן, זאל קענען מיט זיי פארבריינגן, זיך דורך ביידן אין פליסד, און זאג אורקא ווייזן יענעם, ווער ער איז; דעריבער איז ברוך געקליב ביים אים אזוי חשוב, געאכט און טייער...

און ברוך איז אפ גיזען ביים גביר ליבן צוויי יאדן צייט. און האט אויספייט זיך אויס לערנען דיא ענגעלשע שפראכע, און גאד אייניגע לשונות, מיט די דאסעלע איטאליענעשע בוקהאלטערע, און איז גיזארין ביים גביר קל וכל. — דער גביר האט דער קאנט ברויכן מיט זינע אלסע בעלות, אז אזעלכע יונגע ליט, וואלדערין זיך גיט אויסען מיט... אזעלכע יונגע ליט, דארפן האבן אזעלכע הענד, וואס זאלען זייא שיינע... דאן וועלען זייא זיין דיא גלענצענדע סוחרים, דיא גלענצענדע גישעפט פירער, בענשיין צו גאט און ליט, בענשען וואס בען טעט בענען זיך רירקן מיט זיי...

דער גביר האט איבער גיזענען זייע געדאנקען זיין פרייא, און זיין סאכסער, דיא ליבע, דיא קלוגע און שאהנע, לאז; דיא זאך איז בעשטיקט גיזארין; ברויכט סאגלאקע, איז געווען גיט (אויס ראמאן) 2. אנקומען

אָנקוקסען מיט גרויסע שטערביקייטען ; דיא יונגע לייט זיינען זיך
ניווען גיפּעלען , סען האט געמאכט אַקאס קאל , אונ אין געקען
רתונה ; דער גביר לייב , האט גענוגדעט פאר דיא פאלק אַנייא
גישעפּט ; אונ דיא הילף האט פון זייא גיט אַפּ נישטאטען דער
גישעפּט איז געוואקסען , גיט פון טאג צו טאג , נאר פון מינוט צו
מינוט ; פאר דעם ערשטען יאָר , האט דער השבון פון סוף יאָר
דער ווען פּרנסה דרייא טויענט רובל ; אונ דער האַפּטונג האט
זייא אלעסען געשטייכלט אַז סוף צווייטען יאָר וועט זיך דרייא
קאל גער פּרנסה .

אונ זייא האבן זיך גיט געמאכט , סוף צווייטען יאָר , האט
דער השבון אַן געווען גרויס צעהן טויענט רובל ; אונ מיט אַצונאב ,
וואס איז נאך סער ווערדט ; דיא סאדאם לאַה געלט-ליב , האט
גיבירען אַמאכטער ! דיא שטח איז געווען זייער , זייער גרויס !
אָקלייגקייט אַזא צייט , האט זיא גיט געקניקלט ... סע האט שוין
געמינט , אַז זיא גלייבט חלילה איינע עקרה ... אונ קיין קנד ,
אָדער לשחות אַזנאכער , איז אין יענע הילדע סקסות גיט פאראן ;
אָשטייער איז צו דעם זיידעס אונ באַכעס פרייד , אונ צו דיא שטח
פון מאַסע מאַסען , גינען , אונ צו בעשרייבען .

ברוך איז מיט זיך , זייער צופרידען ; ער דער קאנט זיך אליין
גיט , צו ער איז דער געלביגער ברוך , וואס עפעס אַמאכטע ווייב ,
פון יענער העלט האט אים צו גיין העלפּט געשאנקען אַצוילונג : : :
אונ זיך אַנגענומען צרות איבערען קאפּ ! ... צו צווייא יאָר איין
סאכטער , ווען אַפילו זיא איז געקא גיט , קיין יפת תואר ; עקם
שווארץ , אונ באַמאכע אויף ביידע אויגלעך , איז פריילעכער , פון
אַצוילונג צו גיין העלפּט !

אונ אַט אַזוי זיינען איבער גילאפּין מינה יאָר , צייט ברוך
איז אַנגיקוקסען אַדער ; ער איז פון דיא ערשטע פארגעססע רייכע
אונ געבילדישע יונגע לייט ; געוונד אונ רייך , כבוד מיט געלט , האט
ער סער דיא געוואונשען ; אַט האט זיך אים איינע פאר וואלט , אַז
זיך מאַסע וואל דאס אויך ווען , אונ גיט נאר זיך מאַסע , נאר אלע
(אויס ראסאן)
האבעראר

וואקערנאר ... אללע זינע בעקאנטע ; און ווייל דאס איז אויך-
בעגלעך , לשהות זאל דער טאטע אליין זעהן , און האט איהם
זאגט גיפראכט .

שוין אהודש צייט , וויא רבי געציל הענעך איז דא ביים ווען ,
און קוועלט אן פון ברוך'ס ווייבל , זיין שטער ; פון דאס טהייערע
זייניקעל , דיא באקאנטע מיידעלע ; פון ברוך'ס גשירות , פון
ברוך'ס פבד ; און פון ברוך'ס שווער און שווערער ; הכלל שר איז
בעפרידיגט !

און וויא עס ווייזט אויס , האט זיך רבי געציל הענעכס פול ,
אויך דא געוואלנערט . און אויף איהם געווארט , אצייט נאדער ,
האט רבי געציל הענעך זיך אוקגעטראגען מיט זינע קמיות אויף
רבנות אין בונעס , וויא אהן מיט דער איי , און גיט געפונען ,
גוט געקראגן קיין ארט ; און דא האט ער באלד , אויף דעם צווייטען
הייל , נאך זיין קוקסען , בעקוקסען ווען אפילו גיט אין קיין גרויסע
קהילה , אבער זייער אנטען ארט , ביא פינע רייכע בעגשין ,
וואס מע האט איהם געגעבן שקירות זאגער , וויפעל צעהן רבנים
באקוקסען אין וואקערנא מיט איהר קביבה ; וויא דער טאטע און
דער ווען , האבן פאר געקסן , אויף גאנץ וואקערנא מיט איהר אלע
בעגשין ; וויא האבן אפילו קיין טאל גיט דערקאנט אויף זענע
געלעכע געשנות , וואס האבן מיט וויא אשטיקעלע שייכות ...

וויא האבן גאר גוט בעקערקט וויא דיא צייט לויפט , וויא
דיא רוקט זיך אפ מיט גרויסע קריט ; זענער איז גיטען פארגעקען
מיט זינע גליקליכע געקקים ; דיא רעכטע סיגנים . וואס דיא צייט
האט בעצייקענט איד , אפ לויפען איז גיטען , וואס רבי געציל
הענעך , איז געווארן אנזיי גראדע זען ... ברוך איז אויך היינט
גראדעלעך גיווארן און דיא באקאנטע מיידעלע , איז שוין ביא
א זעכצען , ויבעצען יאדער , שוין צייט פאר טאטע מאכע , אנזיידיגן
פראכטן ... בקרמט דיא איז אבת יודעה .

6.

צווייטא ראקסעקע שניידער .

יעדער .שפּרייך-וואָרט וואס אַזעלכע סעגן אין וואָגן ; איז ער
געווען ריכטיג , געווען אַקט ! וואָרום יעדער .שפּרייך-וואָרט האט
פאר זיך , געהאט , אַזאָל געדינט אַסאך ערפארונגען , ביז ס'ען איז
ניקסען צו אַנעוויסע בעשטימונג אַזאָל איז דאס ; און אויף דיא
בייא אַללעסען בעשטיקטע נאך , איז געקריגעט געוואָרען דער
ווערפּעל .

ס'ען מוז אַקער מודה זיין , אַז ס'ען דער צייט , בייט זיך דיא
נאטור , און ס'ען דיא נאטור , בייט זיך , דיא ריכטיקייט פון דיא
שפּרייך-ווערפּעל . אַסאך קאל הערן ס'ד , וואָס דער עולם זאגט :
אפּווערשער ווערפּעל , איז לתביל אַהער . . . און ס'ען מוז זאגן אַז
דיא תורה , — גיט תּלילה דיא עולם תורה — בייט זיך אויף ס'ען
דיא נאטור .

דער פּסיק , גרעס אַב על גנים איז אַפילו גיט פון דיא אַהער
תּראַת פּסיקים ; דאך איז ער אַללעמען בעקאנט . ס'ען זיין אַקט
פּשט . וואו איינער דארף אַנקסען צום צווייטןם רחוקות , בעס
ער , האב אויף ס'ד רחוקות — גרעס אַב על גנים ! ; איז ס'ד בעסען
ביים רבש'ע ער זאל זיך אויף אונז אַלעסען ערפארעסען , און פרי
דער רבש'ע זאל וויסען דיא סאס , דעם שיעור , וואָס גרויס זיין
רחוקות אויף אונז זאל זיין ; ווייזען ס'ד אים אַן דעם פּסיק גרעס
אַב על גנים ! מ'שעט , ווייל ס'ד זאגט גרעס אַב , און גיט גרעס
אַס על גנים ! איז אַסאךעס רחוקות אויף קינדער , גרעסער ,
שפּאַרקער , און ס'ערער פון אַסאךעס רחוקות ; הא ? וואָס ס'ען
איר ? דאס איז ריכטיג ? . . . אַקט ? אַדער ניין !

איד ס'ען , אַז אַלע וועלן ס'קדים זיין , אויף הונדערט פויערעס
קאל גיין ! . . . ווייל דיא ריכטיקייט פון דעם פּסיק , אַדער .שפּרייך-
וואָרט האט זיך אין גאנצן געביטען !

וואס

(אויס ראמאן)

וואס דארפן מיר ווייט ווען, אז מיר האבן אריבערגען בילד, אין אמת'ן בענווייז פאר אנגעזעע אויגן. אט איז שוין קדוב צו 18 יאר, וויא ברוד'ל געלט-ליב, איז אונזעך פון ויין ווייב מיט דיא דריי קינדער, אין כריתקום; און איז ברוד'ר השם, אנדריסער עשר; ויין העלחה ווייט אים דורך מידר און מוהער; און וואלט ניקאמס טיפסעס כאן, גיט נאר דיא קאסאקע מיידעלע אליין, נאר נאך צעהן קינדער! זאגט אבער דעם אמת, האט ווער גיהענט פון אים, ער נאל ווי ווען גיט איז דער סאנען? לאז ויין, פון אןפאנג, האט ער סודא געהאט... ער האט זיך גישעקט פאר ויין ווייבל, פאר ויין שווער און שווער, און האט זיך געהיט וויא אצבוועיאק מיט אסרפה קאלבאסע אין אפגענות... אבער דער נאך, אז ער איז שוין גיזארין אזעלבסק-שטענדיגער כאן, האט ער דאך שוין יא גיטענט עפעס געבען אדאנה, אפראכט, אקלער ווענען יענע-לעבעדיגע יתוסים! ווייט אים שוין סודא, וואס ער האט דיא ווייבל גיט אפ געשיקט אנט, הינט ער ווייט גיט אז וויא איז שוין לאנג, פון אים פרייא; אבער דיא קינדער, ויין בלוט און פלייש, אונשולדיגע נשמות, וואס ער, נאר ער, האט וויא ארדים גערופען, פון זייער סנוחה, אויף דיא צרה דיגע וועלט; פאר וואס האט זיך בייא אים גיט גיפונען איין איינציגע פונק ברוקנות אויף וויא?.. וויא לעבען וויא? ניגען וויא גיט הונגעריג דארשטיג, הויל נאקעט?.. האבען וויא האמט, וויפיל גיט איז אשטיקעלע רעכטע ערציהונג? פון וועמען האט ער ערמארטעט פון ארעמען שווער, אדער פון דיא אונגליקליכע כמסער! נ? וואס זאגט איר, איז דא פאראן ברחה אב על בגים?.. האט דען דיא אונגליקליכע כמסער, גיט קער געדאנעט, גיקלערט און גיטראכט, וועגן דעם עלענדיגן כוף פון אירע יתוסים. — ניין, סייע ליבע! אטאמטע, איז נאר אטאמטע געט דיא מאכע לעבט, און בעט ער איז דער בייא... זיינע אויגען זעהן, דער וועקט זיך אין הארצען, אקאפעלע סיטליד, אפונק ברוקנות, און אפאר פונקען — בושע... און דאס איז, דער נאנצער ברחה אב על בגים, אין אונזערע צייטן...

נאר

(אויף ארענער)

נאר... עס איז גיט דא א-קלל, און איצא מן הקלל! גיט אלע
 מאמעס זינען אזוי וויא קרוך נעלט-ליב; עס איז דא אמאטע, וואס
 ס'ר הייסקע אלע, אמאטע און פניות... און איינענעם אינטערעס. מיט
 אסאך אסאך'ע כחכות, וואס גיט גרויס קשקשה יעדער זיילע, יעדער
 כינוש, אויף אלע ארעטע, פאר לאנגע, פאר געקענע, אונגליקליכע
 יתומים. — דער מאטע איז גאט אליין, דער הייסקלשער פאטער!
 בייילקעלע, קהלת שוין לאנג דיא ערד; און ר' הייכל פייטל, איז
 אלעבעדיגער טויטער, ארעם וויא פטום; און ווען גיט דיא וואקעראר
 פלמור תורה וואלטיין דיא קינדער אפילו דאווענען גיט גיקאנט.
 ב' צעהן יארד אלט, איז דער עלטערער זינגעל יענקעלע
 „גינגאנען“ אין פלמור תורה; און מאקע גיט סער וי גינגאנען אפער
 לערנען, האט ער ווייניג גילערניט; אפטיילע זינגען דיא סלכדים
 שולדיג, און דרייא בייטעלעך, איז ער אליין שולדיג; ער האט פטום גיט
 גענואלט, און איז אויסקעוואקסן אווילדע זאך, וי אווילדער בור'אן.
 מייבעלע, איז אפטיילע אפגעקוקען אויף אירע זינגע קינדערלעך
 יאחרין. פון זיבען יארה אלט, איז זיא שוין גינען אנאנקע בייא
 קרעכדע קענשען... געדינט ב' איהר פופצעהן. דער נאך, האט
 זיא פאקטומעט צו אסאדיקטקע, אויס גילערניט נוט דיא סלאכה, זיך
 פאר דינט עטליכע רובל, און מיט דיא דילף פון קלענערין ברודערל
 קענדעלע האט זיא חתונה גיהאט, פאר אפיינעם ערליכען זינגען
 מאן, און לעבט אויף דער העלט, בעסער פון איר מאפען עליה
 חשלוס. דער רעכטער שפיגל, פון זיא אלעסען איז גינען קענדעלע;
 ער האט גיהאט. אי חשק, אי נומע פפאקאפאקסין צום לערנען
 ער האט גיקאנט רוביש, דייטש, און איבער הויפט העבריישע,
 און הערענדיג צום אכטצעטען יארה אלעסער, האט ער פארדינט
 עטליכע רובל, העלכע ער האט אפ גינעבין דיא שוועסטער פאר
 איר חתונה; און עטליכע רובל זיך גילאזען אויף הוצאות תורה.
 צווישען קענדעלעס אלע בעלות, האט ער גיהאט איין חקרין;
 ער איז גינען איין אונרוהיגער, ער האט גיט גיקאנט זיבען אויף
 (אויס ראכאן) איין

זיין ארם; וואהנען אין זיין רידה, קנעלן אין זיין שטאדט, נאמ
ער גיט גיבאנאס; אונזן דא, אונזן דארטען, אהדלש אין דא דידה,
אהדלש אין דא צווייטע... אונזן אונזן ביי דער; ער האט חשק גיבאמ,
צו פליהען, צו ריינען אויף דער וועלט... זעהן אונזן הערען... ער
האט גיוואוסט דא געשיקטע מיט זיין טאטין, פון זיין זידן זיין
פייטל, ער האט געוואוסט אז זיין טאטע איז אונזען בערר לוי, אונ
אין זיין יונגע הארץ, האט גיבנענט אונז פייטל, וואס האט אים
געשלאפט געצויגען, געריסען, ער זאל פארן בערר לוי!
אונזן אונזן איז בעררל איבער גיבנען גליקליך זיין פרויזן,
מיט אהויבען ווערען, האט ער זיך פער גיט געוויקט, אונזן האט זיך
פון גיטען צו זיין גיטען.

— דער הויכער ווערען פיינער, איז זיין סיפן, אז נאט וויל,
איך זאל פארן וואס האט בעררל געוואנט צו זיין שוועסטער אונ
שוואגער, ביים גיטענען זיך מיט זיין. — דאנעט גיט, אז נאט רצון
וועט זיין דער בייא, וועלן זיך ווידער אפאל זעהן!...
נאך אנטיגעה פון איינע וואכען צייט, האט זיך בעררעלע
קאלט-ליב (ער האט זיין פאמיליע נאכען גיטענעלע, ווייל ער האט
גיטאנט, איז ליב גיט קיין געלט, בערר ליב איך קאלט...) גאנצענט
אויסען פארענאד, מיט נאך צוויי יונגע לייט, פון סינטיקער נאכענע,
אונזן האבען זיך זייער נאנענט געפריינדעט.

דא צוויי יונגע לייט זיינען בעלי מלאכות — דאספאקע שניידער,
אונזן פארען צו זייערע שוועסטער קינדער, וואס זיינען שוין פון
עטליכע יאהר אין אפריקא, אין דער גרויסער געריקטער שטאדט —
קאפ-שטאדט! זיין האבן געוויזען בעררעלען זייערע ברייט, אין וועלכע
זייערע פריינד בעררעלען דא שטאדט, מיט דא נאנצע ברייט, מיט
דא לעבעדיקע אונז פרייליכקע פארנען; אונזן האבען אים צוגרייכעט
זייער שטארק, ער זאל מיט זיין אין איינעם פארען; זיין וועלן
פולען בייא זייערע פריינד, סע זאל אים קערב זיין; אונזן זיין וועלן
אים העלפן מיט אלע בעררעלען.

דיא

(אויס ראכאן)

דיא נוסע רייד, דיא נבסדות, מיט דיא פריינדשאפט פון דיא צוויי נוסע קענשין, איז ביא קענדלען גינען זייער אנגעלייגט, און איז קרוצה גיחאדען, פארין מיט וויא צוזאמען; נוארום וואס איז אים גיט נאר גלייך, אין אהלב יאדד, אדער איהר ארום, נעמט ער פארין זייערע; דער ווילע וועט ער גיט זיין אזוי גלעד.

און קענענדיג אין קאפשאפט; האבען זייע נוסע פריינד, גיט פאר געסין זייערע נבסדות; אים מיט גיטען מיט זיך צו זייערע קרובים; און יענע נוסע קענשין האבען אים אויך געוויזען צאמאך העקרכות. צוויי האבען צייט, איז ער ביא וויא גינען ביז ער האט זיך אויס גערוהט פון דיא נביעה; און דער נאך, זינען וויא גינען דיא ערשטע, וואס האבן אים אפ גינעבין זייערע קינדער צום קערנען, און האבן דאס געלביגע געפולט ביא זייערע בעקאנטע.

און אין דיא גייע קדינה, האט ער באקומען אנזייעם נאמען; נויל ער איז גינסען מיט דיא מינסקער, און צו דיא מינסקער; און דיא מינסקער, האבן פון זינט ווענען זיך קשטל גינען; האט ער אים גינען דער מינסקער לעדער...!

און דער מינסקער לעדער, האט באקומען אנושען גערוהן אין דער נאנצער שטאט; אז ער איז אנגריסער העברייער; און צווישן דיא גריסע יודישע אינטעלעגענצע, וואס האבן חשק גיהאט, אז זייערע זיין און טעקטער, זאלען קאנען, האפט אביסילע אונזער זייליגע שפראך, מיט אונזער יודישע געשיקטע, איז אויך גינען, דער קאפשאפטער נגיד בארעך געלט ליב, וואס האט איבער גערעט מיט אבינסקער; זאגט אייער מינסקער לעדער, צעהן רובל אשעה, לערנען העברייש מיט טיין טאקטער, שיקט אים...!

און דער מינסקער לעדער איז גינסען, נעדער פאר אפ גילעדיגט אשעה צייט; שטיל, פון, אין אגאונדער ציסקער, גיט מינער רעדט מיט אים, גיט ער מיט קינעם.

אם אזוי פידט נאט, דער מאטע וואס איז א טוב לכל, ודחמיו על כל מעשיו.

7.

פאר פאלען.

דאס איז שוין, בקעט אַינער צייט, וואס סענדריל קאלט-ליב, וועט אויף איין אָרט, ער האט שוין אין קעשענע עפליכע רובל פאר דינע; דיא אוראקען וועטן בייא אים פון ווערט צו ווערט פער, און אלע וועטן זייט אים העכסט צו פרידען; גאר ער אליין ביט זיך, איז גיט צו פרידען, וועט גיט צו פרידען, און דער וועט, צו פאלען, צו רייזען שטארקט זיך בייא אים, יעדער פאג פער. —

ער האט אפילו פאקסען אפריה פון זיין שוועסטער און שוואגער. איין אונטערמאט אויף זיין ברייף, און זייא בעטן אים רחמים, ער זאל אקטאוען זינע קלומות, ער זאל גיט זיין וויא קון אגע ונצ'יק; ער האט אונטערמאטן אונטער אָרט, ביט טיטע בענטשין, ביט טיטע שקידות ויטין, לעדעין, קלייב ארובל, און האט תרונה!...

און סענדרעלע וואלט זייער וועלן קאלגין זיין שוועסטער און שוואגער, ער אליין וויס אויך דעם אָרט, אז זייא וועטן גירעכט; גאר דער רצון פון אונטערמאטען, פון דאנען, איז בייא אים גיוואנען גאר איבער איין אונדער סבה...

דאס וועטן שוין עפליכע גאכט, וואס סענדרעלע דרייט זיך אויף זיין גילענער, און קאן גיט שלאפן... ער וואלט וועלן פאר זאגן, פאר טרייבען זינע בעיננות פון זיך, און קאן גיט! ער שטייט אויף, פון גילענער, ציגרט אן דעם לאפס, גייט אויס היין און דער, לייגט זיך ווער, און גיט דא קיין זכר פון שלאפן...

זיין פלעידקע, דיא פאדעמאנעל שפירט פארעכט, שטייט אים פאר זינע אוועק... איד געשאלט, שוועסט פאר אים... זיא איז בייא אים סוף אין תאריך...

— וואס ציחט פיר, צו איד?... קוקט אים ארויף אנגעבאנק— איד שוואגער פנים?... אידע קאפע אוועק? וואס קוקען בויבעריק... זיין!... וואס דען? איד געלט? איד גרויסער אייגנט?... אויך גיט!... (אויס ראטאן) איד

איר קלונקייט אירע נוסע ספאמאבנאקטען? ... אפנים אז יא! ... נא:
 איר פנים גיט איר געלט, איז איינגעפאקען אין מיין הארצין, הלילה!
 גאר אירע נוסע סעלות ... דער פאר, גאר דער פאר האב איר זיא
 ליעב ... אונ וויל איר האב זיא ליב ... אונ זיא קיר? ווער ווייס?
 דעריבער כווקען פארין, לויקען פון באקען ... איר ערקלערין? ...
 ווער ווייס אויב איר וועל זיט באקוקען אפאקט אז פנים ... אונ
 ווען זיא זאל אפילו יע געבן איר סעבחה, איר איינשטימונג ... וואס
 וועלן זאגן אירע עלטערין ... דיא בייכע לייט ... די מיליאנערין! ...
 איז דען גיט גלייכער, אויס לעשן דעם פייגער, איידער ער צופלאקערט
 זיך? ... וואס גיכער אנקלויטען, אונ אסוף אנביר!
 נאר, וואס זאג איר וואס גיכער דעם זון סווקען שוין ענדען,
 אין מיטטן דעריבער אונעקווארפין, וועט דאס האבן א פנים פון
 אקשונענעם; אונ דיא בוחות זיינען שוואכע ... זייער שוואכע ...
 מיט דיא לעצטע סחשבות איז סענדעלע איינגעשלאפן, שוין
 קמעם פאר טאג; אבער ווען סענדיל וואלט געוואוקט, דיא סחשבות
 פון זיין פלמידקע שפירה בארעקט, וועגן אים, וואלט ער געוויס
 אפיקלע רודינער גיטען; גאר וואס זאל מען בייכען? צווישען אלע
 ברואים אויף דער וועלט, איז גיט דא א צווייטער בלינדער צום
 סענשען! סענדיל איז פון זיין פלמידקע גאר גיט ווייס, אונ ווייט
 גיט, אז זיא, דרייט דך אויף אויף איר בעטיל, אונ קאן גיט שלאפן,
 אונ דער מיטקער לעדערער דער בילד שאנדער וועגער טאן, וואס
 זיין גלייכען איז גיט צו געפונען, שטייט איצט פאר אירע אויגען ...
 ער שוועבט, ער טאנצט אין דער לופט, זיא שטעקט אויס אירע
 האנד ... אונ ער קלייבט היימער ... אונ בייא איר איז אין קאל
 בעשטיקט געווארן, אז קארנען ... אונ גאר קארנען ... ווארום,
 זאל זיא זיך קריינקען, אונ סווקשען? ... אים זאנען גאנץ אפפעקטליך
 מיט דיא ווערמער: לעדער! נאנט דעם אקט ... איר וואלט וועלן
 זיין ... סיי ... ת--ת--ת ... וואס קוקט קיר דער פאר! אונ
 שפנדלע איז אויף מיט דיא סחשבות איינגעשלאפן פאר טאג.
 אויס ראמאן)

אויף סארגן, ביים אוראק, האט שפּרחהלע כּנלה גיזען דעם
מינאקער לעדער, אינעם פּחשבות, מיט דיא זעלביגע נוערשער, וואס
דיא האט ביא נאכט בעשטיקט.

מען דארף פאר שטעהן, אז מענדעלע קאלט-ליב, האט אין דיא
מינוטען, פאר געבן. אלע ווייטיגע קשבונות, וואס דער טאטע מיט
דיא מאמען וועלן זאגען, און וואס אנדערע וועלן זאגן, און פּרובירט,
וויא עס איז באשריבען ביא אלע ראסאנענסאכער, אין זייערע
העקס-אינסערעכאנטע ראסאנען, איז דא, ביא מענדעלען מיט
שפּרחה'ן, אויך צו געזאגטען, גיט מער און גיט זייערער; און פּסודי
סודות דער וויילע, גאר איד און איד ווייט, און מער ביינער גיט!
אידר הספּעה, נאך דיא געשיכטע פון דעם גליקליכען אוראק,
איז איבער גילאפען פאכעלעך, (און וויא זאגט איד? אז לויפען, איז
גיט פאכעלעך...) פינף חדשים, גליקליכע, פרייליכע פינף חדשים.
פינף חדשים, איז גיט מי יודע וואס! גאר ביא אפּרודע-
צייכער, איז פינף חדשים אנדער גרול... אלע פינף חדשים שפּיגלען
ויד אפּ ביא איד אויפן פנים!...

דיא מאדאם לאה באראך, האט ויד פלוצלונג צו געקוקט צו
שפּרחהלען, און דער זעלן אויף איר פנים—חדשים!... מיט
גרויס שרעק, און ציטערנעם, האט זיא דעם גרויסען אויגליק כּנלה
גיזען—באראכען!

נאך אקורצע הקרה ודרושא, האט שפּרחהלע גיזאגט דעם
אכט, אז אזוי דארף, און מוז זיין!

שפּרחה'ס עלטערן, האבן ויד באזאשן מיט טרערן, זיא
האבען גאנץ בייטליך גיזען, אז דיא נאך איז שוין פאר פאלן, זיא
מוז איצט זיין פרוי זיין, און נעמט הייסען—דיא מינאקער לעדערען!...

8.

דעם זעלביגע מאנ, איז געקומען אשדון צום מינאקער
לעדער, אים פאר ליינען אשדוד מיט דעם גביר באראכס פאכטער.
(אויס ראמאן)
דער

דער שידוך האט דער זיידן קיין גרויס סיידע גיט געבראכט לייענען ;
ווארום מענטשעלע האט גלייך געקוקט : "מין פריינד", אויב זייד
וועלן מיט סיד גיט פראקעווען, וועל איך מיט זייד געוויס גיט...
אנדערש, פראקעט, איך וועל זייד נאך אן אידע באפריידען !...
פון דעם וועגן, אז דער שידוך איז גיטען צו באראכן, האט
ער דער זיידעל אז דער מינקער לערער האט זיך זייער גיטעקלט...
נאר ער האט אים גיטען צום זיידעל... מיט אים אןגעל
געבן... אים זיידעל געלייגט דריי פונקטן אין סיד... אים האט
ער געזאגט : "איך זייד גיטען ! איך פאלג אייך ! נאר טאקע
זייד !..."

אפנים אז דיא שידוכים, אויפן גאנצן ברוך הארץ, זייען
אלע גלייך, אן אשקר לעבען זייד גיט !...
דיא זעלבנע וואד איז גיטען אןגע-קאל, ביים הער באראכט
טאקער, מיט דעם מינקער לערער, און דיא געזאגט איז געשעקט
גיטען אין זעהן טאג ארום.
זעהן טאג, אפילו פון דיא לענקע ווקער טאג, זייען אויך
גיט טער ווא זעהן, און זייען אויך אונז, אין דער געזעקט
מיט אלע טאג צו גלייך.

דער הער באראך, מיט זיין פרוי, זייען אזוי שטארק
גרונד גיטען אויך דעם מינקער לערער אז זייד האבען גיט
גיטען גלייכקייט, אין זיין פנים קען, און מיט אים ביידען ;
זיך אויס פרעגן, צו איז ער פון מינקע אללין, אדער פון איינע
אנדערע שטארק איז מינקער געזען. און פון וועלכע שטארק ?
און צו האט ער געזען ? פריינד ? א.ד.ג. ; אז ער זייד
"גינקער לערער" סתם איז ער אמינקער... און זייען
עלשערין, אדער פריינד, איז גיט גיטען, אלזא, וואלט-
כען אים אויך גיט געקאנט... אים מיט דיא פחשבות, האט
דער הער באראך זיך פון גיטען, צו דיא סתם פון זיין
בת יחידה.

בארעך

(אויס ראטאן)

בארעד, האט זיך אפילו נא גיקלערט, ליענדע ביא נאכט
אויפן גילענער; אז דאס איז איין אפגע אלעס! דאס הייסט—
נאכטס אפגעל... בארעד! דא האבט ערנען אין דער וועלט
אפאכטער? ... דיא איז נא, זיין בלוט, זיין פלייש... הא? און
לענע נים! ... אט נא דיר אפאכט איין פנים... אז דא וועסט
דער זעהן לענע סאכטער אויך! ...

דיא דאנען סחשקה, האט אים גענרעט זיין הארץ וויא
עפליכע ווארים וואלטיין דארטין זיין, און זיא עסין...
עס זינען צוא שיקט געווארן, הרונה-בילעטען, צוא אלע
פריינד און נאטע פריינד, סייא פון ידען, סייא פון קריסטען, זייא
זאלין קוקטען אויף פיר אזוינער נאך מיטטאג, אין דער גרויסער
סינאגאג צו דיא דופה, און פון דארט צו דיא בענדה.
דער בעשטיקטער טאג איז גיקריסטען.

עס זינען אנגעקוקטען נאכט פון אלע זייטען, רייכע העררין
און דאכטען; אפילו דער זיידע רבי געציל הענעך איז אויך גיקוקטען;
זיין ערשטע עוקדא איז גיטען סאכין אשמועס מיט דעם רבין און
דיא שווארצע פיקלעך... און דער רבין, האט גיענטשערט וויא
אלסין, וויא אקאטער. רבי געציל הענעך, איז זיידע צוא פריידען
געבליבען, און האט זיין גרויסט דעם וואן, און דיא שוואר אסוד
אין אויגד. אז זייא דארפן זיך נים סצער זיין, דער יונגער מאן
איז אבלי... ער נעמט זיין א לייט... אי, וואס? זייא האבן זיך
בענארעשט... נו! ... אין דער וועלט סרעפט אעלעכעס, זייא
זינען נים דיא ערשטע, אויך נים דיא לעצטע.

צו איז פאנאכין גרינגער גיטאדען אויפן הארץ, איז
אונטעקליך צו זאגן, סע האט גיזעהן, אז זינען אויפן זינען מיט
סרערין פאנאכטען, און האט מיט גינעם נים גירעט.
עס איז גיקוקטען דיא בעשטיקטע שעה. דער עולם איז
אדעק גיטאדען אין שוהל.
(אויס ראמאן)

דיא דעפּה איז גינען העכסט פֿיין געצירט, זיא איז גישמאנען
 גיט ווייט פון צורן קודש. דען בלז שטייען אונקערין דעפּה.
 דער באַגנער זאָגט אַרענע.
 אין שוהל איז שטיל, אַללע נאָכט שטייען, קיט אויף-
 גישטעלשע אויגן, אויף דען בלז אַז קוועטן, דער דען האַט
 זיך צו געבויגען, צום דען, עס וואָס גיפּרענט, אונ גינענען זיין
 האַר אַצייען, אַז קע דאָרף זינען קאַר בלז ברויט.

קיט זייער איין אונקערנען, אַרענענען פאָסיר, האַט
 דער האַר אַנגעהייבען זינען, דיא בעקאנשע הפּילז; זייא
 גענערין, פון דעם גאנצן עולם, האַבען זיך געקייקעלט ברענן
 פון דיא אוינען... דא האַט געדער גינען, אַז גילדלד, קיט
 דעם פאָלקאמקען וואָרט, איז אויף דער וועלט גיט דא... זיין
 ערשטען אונ גרעסטן גילד, סוֹזען זיך אַן פּוידט דער קאנען...
 אונ געדער איז וואַ דאָנקבאַר גינען דעם גוטשען געדעלען וואַ,
 וואַס האַט גיט פאַר געסטן אויף זינע גישטאָרבענע עלטערין,
 אונ דער קאנען זייא זיין גרויסע שפּענה...

דער דען פאָרגייט זיך, אויף זיין זייא קעלכעלע... אין זיין
 געדער גנייעלע הערשטען אַקדעקסן אויסקין, פון דיא זיילענע
 גשמות... וואַס זינען גיקומען צו זייער וואָס דעפּה:...

— אַת גשפּת... האַט דער דען גיברוקט, צו זייענענדיג זיך
 צום דען, גר זאל אים זאנען אַנאָמקען;... אונ דער גאנצער
 עולם פיהלט, וואַ געדערין צופּט זיין האַרצין, עס ווילט זיך
 שוין גינער וויקסען, וואַס פּעלט דעם דען... אַפּאָסע? אַדער
 אַפּאָסע? אַדער זייער זיילע?...

— אַת גשפּת!... האַט דער דען אַיבער גינענערס דיא
 ווערשער — אַזי סוֹדתי זיילע פּת רבי חייקל פייטל... שוהלד
 לעזל... דעם אַנדער האַלבן וואָרט, האַט שוין דער דען גיט
 ארויס געזאָגט... אין שוהל איז גינענען אַרענע... פאָראַד האַט
 צום (אויס ראַסאן)

צום טוידם געחלעשט... ר' געציל הענעך, איז געבליבען חלשות.
דיא באראם לאה, קוקינג אויף זי... האט זיא געשרייען
ניט מיט איהר קול, א צרה א בראד זי חתן בלה, זייען אויך
ניט שטיין געבליבען אויף זייער ארט, אונ זייען פון שרעק,
שיער ניט נישטארבען. אונ דער נאנגער עולם, איז גיזארען
אזוי צו טוקעלט, צו מישט, אז מע האט ניט געוואקס, וואס
מע זאל טאון...
דיא ווייטקע נוסע פריינד, זייען דיא מינוט צו פארין אהיים.
אונ דיא קרובים, האבען גיזאקען דיא האלב טוידקע עלשערין
אונ מע האט גיבער געפירט אהיים.
דיא האפה איז ניט גיזען.

מיט דיא מיהע פון דאקטורים, האט מען זיא אלעמען ציא
זיך גיבראכט. אויף טארגען, אז בארעד מיט זיין טאטען זייען
שוין גיזען זייא זייער דעת, האבען זייא אריין גיזען מענדעלען
אין א חדר מיוחד, אונ מע האט גימאכט אהקירה ודרשה.
דיא נאך האט זיך ארויס געוויזען, ווא זיא איז. מיט אידע
אלע שטארצע אונ סדיעדיגע פארבין.
רבי געציל הענעך איז אידע. באראד איז אטאטע, אונ
שפירא איז אשונעסקער...
חתן בלה האבן ניט געוואקס וואס זייא זאלען טאון, זיך
פרייען אדער ווייזען, דיא גויזנות איז זייער גרויסע.

אציט האט לאה מיט אידע עלשערין, ניט גיזען, מיט
באראבען, אונ מיט זיין טאטען...
נאר דיא צייט פאר היילט אלע וואונדן. דעם דעקטין אונ-
גליק וואס שפירהלע האט זייא זיך גיטראגען, איז אונעק גיזאקען
פאר דער צייט... לזרון דעם מאוסען פלעק, איז ערגעץ אין אייג-
ווינקעלע אויפן בית עולם געבליבען אשונארגער בארגעל ענד, וואס
האט אלעס פאר דעקט...
דער
(אויס ראמאן)

דער בוקרד האט אלעסען געפיקט דיא אויגן... דער וויזען,
 אז נאט ווארט לאנג, אונ צאלט נאט...
 באראך געלט ליב, נאט שוין געהייסען בענדלען זיין ווען,
 צו זאל שיקען אשיף בארשע מיט געלט, נאך יענע קאכטער מיט
 איר מאן, אונ נאך יענעם ווען. אונ האט זיין דער נאך בוכרד
 גיזען וויא אטאמטע.
 שפירד האט באקומען ארען, אונ בענדיל אפלה. אפילו
 יעקלען האט מען חתונה געמאכט, אונ דיא חתונות זיינען גיזען
 מיט פארבאד מיט בור, קינער האט גיט גילעשט, אונ קינער אין
 גיט אנטלאפן.

ענדע

נייעס!

אקאכבוק: פיר פרזיען.

עס איז ערשט ארויס פון מיין דרוק אן שארנאגישער קאכבוק:
 פיר אלגעמליינע ארבעטן געדיכטען. געבעק, צוקעגבעק,
 קאנפעטורען, ווארענגעס, אונ געמבעקע אלעס פאר אונ
 יודישליך. בילליג צו גערייטען. ביז 700 געדיכטען. געזאממעלט
 פון פערשיידענע שפראכען, פערפאסט פון דעם געוואונקטן
 שריפט שטעלער עוור בלאשמיין. פרייז מיט פארשט פיין
 געבונדן. 1. 20 K. ריכ. פיר בוכהענדלער ראבאט.
 געוילטע אין איין פראסטען באנד צו ביליגער פרייז.

Типографу Л. Л. Мацу. Вильну.

Stanford University Libraries

3 6105 023 585 602

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE

--	--

